

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ L. M.**, rod. S., bytom X. a **2/ J. S.**, bytom X., oboch zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Mária Badová, s.r.o., so sídlom v Žiline 010 01, Vajanského č. 1/2765, v mene ktorej vykonáva advokáciu ako konateľka advokátka JUDr. Mária Badová, proti žalovanému **V. H.**, bývajúcemu v Č., **o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam**, vedenej na Okresnom súde Čadca pod sp.zn. 13 C 244/2004, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 9. marca 2011 sp.zn 6 Co 165/2010 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline z 9. marca 2011 sp.zn. 6 Co 165/2010 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresnom súde Čadca dňa 13. septembra 2002 pôvodne voči Okresnému úradu Čadca ako žalovanému 1/ a obchodnej spoločnosti STYK a spol., spol. s r.o. ako žalovanej 2/ a v priebehu konania aj voči Podniku výroby a služieb Čadca, štátnemu podniku v likvidácii ako žalovanému 3/ a voči V. H. ako žalovanému 4/, sa žalobcovia domáhali určenia svojho vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam zapísaným v katastri nehnuteľností pre kat. úz. Č. na liste vlastníctva č. X ako pozemok parcela č. X. – zastavané plochy vo výmere 264 m² a dom súp. č. X. postavený na tomto pozemku (pôvodne zapísaným v pozemkovej knihe pre kat. úz. Č. v pozemnoknižnej vložke č. X. ako parcela č. X. – poschodový dom č. X. s dvorom).

V žalobe uviedli, že dedením po svojom otcovi A. S. v dedičskom konaní vedenom na Okresnom súde Čadca pod sp.zn. D 193/1947 nadobudli spoluvlastnícke právo k predmetným

nehnutelnostiam (ďalej aj len „nehnutelnosti“). Kúpnu zmluvu z 20. júna 1972, ktorou mali nehnuteľnosti previesť do vlastníctva bývalého Okresného podniku výroby a služieb v Čadci, označili za absolútne neplatný právny úkon, pretože osobu, ktorá ju mala podpísať v ich mene – Ing. G. D., nikdy nespĺnomocnili na takýto úkon, a okrem toho v zmluve bola ako predávajúca uvedená L. S. – manželka žalobcu 2/, ktorá nebola spoluvlastníčkou nehnuteľností. Z tohto dôvodu je neplatná aj kúpna zmluva zo 7. októbra 1993, ktorou Podnik výroby a služieb Čadca, š. p. v likvidácii previedol nehnuteľnosti na obchodnú spoločnosť STYK a spol., spol. s r.o.

Okresný súd Čadca (ďalej len „prvostupňový súd“ alebo „súd prvého stupňa“) rozsudkom (v poradí tretím) z 15. decembra 2009 č.k. 13 C 244/2004-312 voči žalovanému (keď v predchádzajúcom konaní bola žaloba voči žalovaným 1/, 2/ a 3/ právoplatne zamietnutá) určil, že žalobcovia sú podielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností. Zároveň uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcom náhradu trov konania. Takto rozhodol poukazujúc na výsledky vykonaného dokazovania, z ktorého vyvodil záver, že žalobcovia sa nemohli domáhať svojich nárokov podľa reštitučných predpisov (zák. č. 403/1990 Zb., resp. podľa zák. č. 87/1991 Zb.), pretože nešlo o žiaden z prípadov prechodu vlastníctva na štát v zmysle týchto predpisov, a tak bol daný ich naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Kúpnu zmluvu z 20. júna 1972, ktorou mali previesť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, považoval za absolútne neplatný právny úkon, keďže nebolo preukázané, že by splnomocnili Ing. G. D. na uzavretie tejto zmluvy. Za neplatnú označil aj darovaciu zmluvu z 26. októbra 1972, ktorou mali darovať nehnuteľnosti J. K., a to z dôvodu, že chýbal prejav vôle žalobkyne 1/ na tento právny úkon. Existenciu kúpnej zmluvy z 26. októbra 1972, ktorou mala J. K. previesť vlastnícke právo na Okresný podnik výroby a služieb Čadca nemal preukázanú. Dospel tiež k záveru, že uvedený podnik nemohol nadobudnúť vlastnícke právo ani vydržaním pre nedostatok dobromyseľnosti, keďže mu mala byť známa darovacia zmluva, a ani spracovaním, pretože vykonané stavebné práce na stavbe sa nedotkli prvkov jej dlhodobej životnosti. Vlastnícke právo vydržaním nenadobudla ani obchodná spoločnosť STYK a spol., spol. s r.o., a to pre neuplynutie vydržacej doby. Neplatnosť kúpnej zmluvy zo 7. októbra 1993, ako aj kúpnej zmluvy, ktorou mal v priebehu sporu nehnuteľnosti nadobudnúť žalovaný, odôvodnil zásadou, podľa ktorej nikto nemôže na iného previesť viac práv než má sám.

Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného rozsudkom z 9. marca 2011 sp.zn. 6 Co 165/2010 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol. Zároveň rozhodol o povinnosti žalobcov zaplatiť žalovanému náhradu trov prvostupňového i odvolacieho konania. Zmenu prvostupňového rozsudku odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci týmto súdom. Vyslovil názor, že pokiaľ žalobcovia tvrdili, že štát nadobudol držbu nehnuteľností neoprávnene - bez právneho titulu, mali si uplatniť nárok na reštitúciu majetku podľa zákona č. 87/1991 Zb. Keďže tento právny predpis má povahu špeciálnej právnej úpravy, bola tým zo strany žalobcov vylúčená možnosť domáhať sa nápravy podľa všeobecných predpisov. Aplikácia zákona č. 87/1991 Zb. nebola znemožnená tým, že nespĺňali podmienku občianstva Slovenskej republiky, lebo v zmysle zákona č. 88/1990 Zb. ho mohli získať. Na určovacej žalobe tak nebol daný naliehavý právny záujem.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalobcovia. Žiadali, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil, resp. aby ho zmenil a potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa. Dovolanie odôvodnili odňatím možnosti konať pred súdom, spočívajúcim predovšetkým v prekvapivosti rozhodnutia odvolacieho súdu a v nedostatočnom odôvodnení jeho rozhodnutia, a nesprávnym právnym posúdením veci. V súvislosti s nesprávnym právnym posúdením veci uviedli, že si nemohli uplatniť reštitučný nárok, pretože neboli občanmi bývalej ČSFR a nemali trvalý pobyt na jej území. Poukazovali tiež na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 5 Cdo 36/99 a 3 Cdo 21/2000, z ktorých vyplýva, že reštitučné predpisy majú vo vzťahu k Občianskemu zákonníku povahu legis specialis za predpokladu, že sú dané podmienky pre ich použitie.

Žalovaný sa k podanému dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenými osobami (účastníkmi konania) v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.) a že je prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 veta za bodkočiarkou O.s.p.) a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

Z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolací súd je viazaný rozsahom dovolania, ako aj uplatneným dovolacím dôvodom. Obligatórne sa zaoberá len vadami konania uvedenými v § 237 O.s.p. a inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Podľa názoru dovolacieho súdu konanie pred odvolacím súdom nebolo postihnuté vadami vyplývajúcimi z ustanovenia § 237 O.s.p., ani inými vadami konania. Rozhodnutie odvolacieho súdu nemožno považovať za prekvapivé, lebo konflikt špeciálnej a všeobecnej právnej úpravy namietal žalovaný už v prvostupňovom konaní a súd prvého stupňa sa vzťahom týchto právnych úprav zaoberal. Rozhodnutie odvolacieho súdu bolo aj dostatočne odôvodnené, keďže z neho bolo zrejmé, akými úvahami sa odvolací súd zaoberal, keď dospel k odlišnému právnemu záveru ako prvostupňový súd.

Následne sa preto dovolací súd zaoberal správnosťou dovolaním napadnutého rozsudku z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, t.j. či rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav, ku ktorému môže dôjsť buď použitím iného právneho predpisu, než ktorý mal byť správne použitý, alebo síce použitím správneho právneho predpisu, ale jeho nesprávnym výkladom alebo nesprávnym uplatnením.

Podľa názoru dovolacieho súdu právny záver odvolacieho súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení z dôvodu ich nemožnosti domáhať sa ochrany vlastníckeho práva podľa všeobecnej právnej úpravy, t.j. podľa Občianskeho zákonníka, nebol správny. Odvolací súd nedostatok naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe vyvodil zo skutočnosti, že žalobcovia sa mohli domáhať ochrany svojho práva postupom podľa zák. č. 87/1991 Zb., teda podľa reštitučného predpisu, pretože pokiaľ štát disponoval s ich nehnuteľnosťami bez právneho dôvodu, bol daný reštitučný dôvod v zmysle tohto zákona. Pokiaľ tak neurobili, bola tým vylúčená možnosť domáhať sa ochrany práva určovacou žalobou podľa všeobecných predpisov. Zároveň však konštatoval, že žalobcovia nespĺňali podmienku štátneho občianstva, čo ale nepovažoval za prekážku pre aplikáciu zákona č. 87/1991 Zb., pretože podľa jeho názoru, žalobcovia mohli občianstvo získať, ak by o to prejavili záujem. Odvolací súd teda zamietnutie žaloby odôvodnil neuplatnením reštitučného nároku, hoci zo zisteného skutkového stavu bolo zrejmé, že žalobcovia nespĺňali podmienky pre možnosť jeho úspešného uplatnenia. Takýto záver podľa názoru dovolacieho súdu nezodpovedá požiadavke spravodlivého súdneho rozhodovania. Je

totiž povinnosťou súdu v každej prejednávanej veci vyvinúť maximálne úsilie pre nájdenie takého riešenia, ktoré bude zlučiteľné so všeobecnou predstavou spravodlivosti.

K stretu špeciálnej reštitučnej právnej úpravy a všeobecnej právnej úpravy sa Najvyšší súd Slovenskej republiky vyjadril už v rozhodnutí sp.zn. 4 Cdo 130/2007 (inak vychádzajúcom zo stanoviska pléna Ústavného súdu Českej republiky sp.zn. PL. ÚS 21/05 k tejto otázke), a tiež v rozhodnutí sp.zn. 6 Cdo 71/2011. V týchto rozhodnutiach svoj právny záver o nemožnosti domáhať sa ochrany vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov, a to ani formou určenia vlastníckeho práva, podmienil možnosťou domáhať sa ochrany postupom podľa reštitučného predpisu ako špeciálneho, teda danosťou reštitučného nároku v zmysle možnosti úspešne žiadať o vydanie veci podľa reštitučného predpisu. Vyslovil názor, že pokiaľ táto podmienka splnená nie je, zostáva zachovaná možnosť domáhať sa ochrany vlastníckeho práva (ktoré subjekt tohto práva okupáciou veci štátom nestratil) podľa všeobecných predpisov, a to aj žalobou o určenie vlastníckeho práva. Určovacou žalobou sa v takomto prípade neobchádza zmysel a účel reštitučného zákonodarstva (reštitučné predpisy a všeobecné predpisy si za tejto situácie nekonkurujú), preto ju ako prostriedok ochrany práva nemožno vylúčiť. V prípade okupácie veci štátom, ak nie je daná možnosť domáhať sa vydania veci podľa reštitučných predpisov (napr. preto, že vlastník nespĺňal podmienky oprávnenej osoby), je určovacia žaloba jedinou možnosťou reálnej ochrany vlastníckeho práva. Otázka naliehavého právneho záujmu na takejto žalobe je preto závislá na posúdení konkrétnych okolností každej jednotlivéj veci. Na tomto názore dovolací súd zotrváva aj v predmetnej veci.

Pokiaľ v preskúmvanej veci bolo súčasťou skutkového stavu zistenie, že žalobcovia nespĺňali podmienku štátneho občianstva a ani podmienku trvalého pobytu (k tejto podmienke odvolací súd žiadne stanovisko nezaujal) pre možnosť úspešného uplatnenia reštitučného nároku, konkurencia reštitučných a všeobecných predpisov neprichádzala do úvahy. To znamená, že bola daná ich možnosť domáhať sa ochrany vlastníckeho práva určovacou žalobou podľa všeobecných predpisov. Prípadná možnosť žalobcov splniť podmienku štátneho občianstva nie je spôsobilá tento záver spochybníť, pretože využitie tejto možnosti bolo právom žalobcov a jeho nevyužitie im nemôže byť na ujmu, prejavujúcu sa v takom dôsledku, aký z tejto skutočnosti vyvodil odvolací súd.

So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. júla 2013

JUDr. Rudolf Čirč, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová